

norsk shakespeare tidsskrift

Framme frå venstre: Skodespelar Kjersti Aas Stenby og Madalena Sousa Helly-Hansen MADALENA SOUSA HELLY-HANSEN Bilda er tatt i prøvetida. Foto: Tale Hendnes

FESTIVALEN FOR DYP SORG

Lisa Lies forestillinger er gjerne både forstyrrende og komiske på samme tid. Men «Mare» er klarere og preget av et tydeligere alvor enn tidligere verk.

Tekst: **Hedda Fredly**

I starten av Lisa Lies *Mare* går Medea (Renate Reinsve) rundt på scenen, mens tre av de andre aktørene ligger på ryggen i en sirkel på

FACTBOX TITLE

- Regissør: Lisa Lie
- Scenograf og kostymedesignar: Maja Nilsen
- Lysdesignar: Kerstin Weimers
- Komponist og lyddesignar: Magnus Børmark
- Dramaturg: Ingrid Weme Nilsen
- Med: Renate Reinsve, Madalena Sousa Helly-Hansen, Christian Ruud Kallum, Oddgeir Thune, Kjersti Aas Stenby
- Det Norske Teatret, Scene 2, 19. januar 2019

gulvet. Den ene har en diger klump på hodet som gir assosiasjoner til tre-sykdommen kjuke eller en svulst eller en meteorstein. Denne klumpen skal etter hvert bli nokså sentral i forestillinga, uten at jeg skal røpe mer om de finurlige og mangfoldige tolkningene.

Medea holder en forholdsvis lang prolog henvendt mot publikum. Denne springer på kjent Lisa Lie-vis i mange retninger, og formuleringene bærer både preg av det høykulturelle og arkaiske brutt opp av plumpe poenger og metaforer. Men både her og stykket igjennom opplever jeg det

som én tematisk tråd står skarpere ut i veven enn det som er vanlig i Lies forestillinger: Framtida ser mørk ut, hvordan kan vi skåne barna våre?

Det er altså en litt uvanlig vri på Medea-myten som serveres på Det Norske Teatret denne våren: Medeas drap på sine egne barn i myten blir løftet som mulige barmhjertighetsdrap. I utgangspunktet et krevende premiss å være med på, men som i løpet av de to timene forestillingen varer ikke oppleves så *utenkelig* likevel.

Humor og mørke

Selv om den mørke tonen settes allerede fra start, går det ikke lang tid før mange i publikum gir seg over i latterbrøl. Første gang kommer dette av det komiske oppsynet på skuespillerne: Alle har lange kjortler og parykker som de kaster dramatisk og publikumsfrie på, og utover i forestillinga suppleres parykkene med stadig større hodekreasjoner av blomster, frukt og bær. Disse gjør det hele tiden vanskeligere for aktørene å bevege seg fritt, og mangelen på eleganse får publikum til å humre.

Denne typen komikk og timing er kjent fra Lisa Lies tidligere forestillinger. Men i *Mare* kontrasterer altså humoren et mørke som er mørkere enn det jeg tidligere har oppfattet har vært dominerende fra hennes hånd. Som varslet i forhåndstaler fra teatret ønsker hun med sin nyeste forestilling – den første hun har laget i samarbeid med Det Norske Teatret – å la oss se på det som er så dystert at vi nesten ikke kan fatte det. Som for eksempel temaet foreldre som dreper barna sine. «Eg meiner det er eit ansvar vi alle har, å sjå inn i denne materien. Om vi ikkje anerkjenner dette og snakkar om det, blir vi blinde for å sjå når slike ting skjer, forsvarslause mot å forhindre det» sier hun. Dette er det lett å være enig i, og kan overføres til de fleste mørke temaer og det som anses som

«ondt». Om vi ikke anerkjenner det mørkes eksistens som en del av oss - det være seg seksuell interesse for barn, de truende klimaforandringene eller snik-rasismifiseringen av den offentlige debatten – forblir vi i en fornektelse som er farlig for oss alle.

Lisa Lies genistrek er å løfte temaene på en måte som får oss til både å reflektere og le samtidig. Mens vi blir tynget ned av det som «er så mørkt at fiksjonen ikkje kan overgå det» (som det sies fra scenen), kommer skuespillerne med replikker som «Kor i mennesket oppstår monsteret? Er det bak ei nyre? Bak milten?» Det er umulig ikke å fnise av slike metaforiske krumspring. Medeas løfte i prologen om at skuespillerne vil underholde oss for å gjøre «verda litt meir leveleg», holdes altså. Blant annet ved å arrangere festival: «Festivalen for djup sorg er åpna!» roper de, og vi blir igjen henledet til en blanding av desperasjon og lattermildhet.

Dagsaktuelt

Deler av teksten er utviklet av regissør og skuespillerne i samarbeid. Det er grunn til å tro noen av temaene som løftes i forestillinga har kommet til helt på oppløpssiden, siden de er så nært knytta opp mot dagsaktuelle temaer. Som der Medea bedyrer at hun skal bli egg-donor for (siteret fritt etter hukommelsen min) «å spreie genene mine utover verda». Og i en scene mot slutten der skuespillertruppen danser en middelalder-inspirert dans mens de messer etter «Regn, regn og forplantning! Regn, regn og forplantning!» Innledningsvis er det også en doppler-aktig lyd i bakgrunnen av handlinga, lik den man hører når man lytter etter fostres hjertelyd underveis i svangerskapet.

Kanskje er alt dette kommentarer til de nylig gjennomførte regjeringsforhandlingene som blant annet har resultert i et fornyet forbud mot eggdonasjon (mens alle andre unnfangelser tilsynelatende oppfattes som mer hellige enn kvinnekroppen selv), restriktiv fosterdiagnostikk, og en klimapolitikk som mange mener vil føre oss rakt inn i en ny syndflod?

Forstyrrende bilder

Enkelte sceniske øyeblikk er til å bli overveldet av. Som der en voksen mann ligger i fanget til ei kvinne og blir ammet. Enorme baguetter bæres inn på scenen og holdes av aktørene på måter som gir assosiasjoner til erigerte lem. Mens baguettene strykes kjærlig av de involverte nynner de på barnetv-sangen *Fire elementer*. Det er så komisk og forstyrrende og referanserikt at hjernen har problemer med å prosessere inntrykkene, også nå i etterkant.

Denne typen overveldende scener føler jeg er umiskjennelig Lie-sk. Også *Mare* er så iderik at det kan måle seg med hele sesongprogram ved enkelte norske scener. Men her opplever jeg altså at iderikdommen har en tydeligere og mørkere retning enn jeg har sett tidligere.

Det kommer blant annet inngående skildringer av hvordan det oppleves for ei mor å holde barnet sitt på armen i det de går inn i gasskammeret. Etterfulgt av beskrivelser fra «Magda Goebbels» om hvorfor hun valgte å ta livet av sine seks barn i bunkeren like før avslutningen av andre verdenskrig. Mot slutten får teatertruppen på scenen tegn kjent fra flere science fiction-fortellinger på at apokalypsen er nær. Og jeg opplever det som det hele tiden sirkles tilbake til hvor håpløs framtida ser ut for barna *våre*, dagens barn.

«Ømhet og kjærleik er ein fantasi eg ikkje har råd til» sier en av karakterene midtveis. Slik plasserer *Mare* seg inn i en tradisjon hvor stadig flere kunstnere avdekker et dystert verdensbilde.

Rysting

Lie og resten av det kunstneriske teamet lykkes altså i å få oss til å se noen dystre sider ved menneskenaturen i hvitøyet. Samtidig kan man kanskje si at de ufarliggjør temaene gjennom de humoristiske grepene. Kan man da si at de tilbyr oss noe mer enn musikerne på Titanic: beroligende underholdning mens skuta synker?

Mariken Lauvstad omtaler i forrige utgave av Shakespearetidsskriftet (nr 3-4 2018) hvordan det er en trend at frykten for klimaendringene reflekteres i samtidskunsten. Slik jeg forstår artikkelen løfter enkelte forskere fram kunstens mulighet for sublimering som destabiliserende kraft, som forhåpentligvis kan rykke oss inn i et skifte mot nye økologiske praksiser.

Kanskje kan dermed *nettopp* Lies fortellerstil, som får oss til å veksle mellom å være sjokkerte og underholdt, forvirret og overveldet, være med på å destabilisere oss til å komme ut av tilstanden av lammethet i møte med det mørke? Kanskje kan vi klare å riste oss selv ut av paralysen, fordi vi har blitt vekket av sidesticket *underholdning*? Det er lov å håpe!